

Marcin Wicha

Asjad, mida ma ära ei visanud

Poola keelest tõlkinud Margus Alver

Tõlgitud väljaandest:

Marcin Wicha

Rzeczy, których nie wyrzuciłem

Kraków, Wydawnictwo Karakter, 2017

Toimetanud Katrin Kern

Korrektuuri lugenud Lauri Eesmaa

Kujundanud Maris Kaskmann

© Marcin Wicha, 2017

© Tõlge eesti keelde ja saatesõna. Margus Alver ja Loomingu Raamatukogu, 2021

© Kaanefoto. Mikołaj Starzyński. Vikipeedia

Kolleegium

Toomas Haug, Tiit Hennoste, Maarja Kangro, Lauri Kitsnik, Hasso Krull, Ilona Martson,
Mati Sirkel, Marek Tamm, Udo Uibo, Vaapo Vaher

Toimetus

Harju 1, 10146 Tallinn

Tel: 627 6425

E-post: LR@loominguraamatukogu.ee

Trükkinud Pakett

ISSN 1406-0515

ISBN 978-9916-616-37-6 (trükis)

ISBN 978-9916-616-38-3 (epub)

Sissejuhatus

See on lugu asjadest. Ja lisaks jutuajamistest. See tähendab, sõnadest ja esemetest. Ja veel on see raamat minu emast, mistõttu tegu pole teab mis lõbusa raamatuga.

Kunagi arvasin ma, et inimesed püsivad meil meeles seni, kuni me oskame neid kirjeldada. Nüüd olen ma jõudnud vastupidisele arvamusle: nad püsivad meil meeles seni, kuni me sellega veel toime ei tule.

Alles surnud inimesed kuuluvad jagamatult meile, sest me oleme nad taandanud mälopildiks või paariks lauseks. Taustategelasteks. Nüüd on asi juba selge: nad olid sellised ja sellised. Nüüd on võimalik kogu see värk kokku võtta. Vasturääkivustest vabaneda. Asjale punkt panna. Kokkuvõte teha.

Aga mina kõike veel ei mäleta. Niikaua, kui ma neid kirjeldada ei suuda, on nad pisut veel elus.

Nelikümmend aastat tagasi – ma ei saa aru, miks just see jutuajamine mulle mällu on sööbinud – ütlesin ma emale, et mulle ei meeldi üks Poola Raadio haridussaade, mispeale ema vastas: „Elus ei saa kõike naljaks pöörata.“ Seda teadsin ma isegi. Aga ma siiski üritasin.

Raamatus „Kuidas mulle disain enam ei meeldinud“ mainisin ma, et meil kodus olnud ajakirja Ty i Ja¹ numbritest olid toidureseptidega lehed puudu. Seekord kirjutan ma, kuidas ma nad üles leidsin.

¹ Poola Rahvavabariigis 1960–1973 ilmunud rohkelt illustreeritud ajakiri, tõlkes Sina ja Mina, mis pühendas palju ruumi kaasaegsele kunstile ja kirjandusele. Pärast sulgemist asendati ajakirjaga Magazyn Rodzinny (Pereajakiri), mis ilmus 1990. aastate alguseni. – *Siin ja edaspidi tõlkija märkused.*

Esimene osa

Minu ema köök

Pärandvara

Surmast ema ei rääkinud. Ainult ühel korral. Ta viipas ebamääraselt käega riiulite poole:

„Mis sa selle kõigega pihta hakkad?“

„Selle kõige“ all pidas ta silmas ühte neist süsteemidest, mida IKEA-st osta saab. Metallsiine, konsoole, laudu, paberit, tolmu, rõhknaeltega kinnitatud lastejoonistusi. Aga ka postkaarte, meeneid, kastanitest meisterdatud krimpsus mehikesi, möödunudsügisese lehekimpe. Ma pidin midagi vastu kostma.

„Kas sa Mariuszit mäletad? Minu koolikaaslast?“

„Väga tore poiss,“ vastas ema, sest tal oli meeles, et mulle Mariusz ei meeldinud.

„Paar aastat tagasi käisime me Martaga tema ämma juures. Me pidime talle midagi viima või millelegi järele minema, mingid lasteasjad, mänguaedik või midagi sellist.“

„Mitu last tal on?“

„Mina ei tea, aga ämm ei jõudnud teda ära kiita. Ta rääkis, et kui tal katus läbi jooksmas hakkas, siis olla Mariusz talle uue katuse panna lasknud, bituumenplaatidest, hästi kalli, ja olevat öelnud: „Ära raha pärast muretse, kõik see kuulub ju pärandvarasse.““

„Ja kuidas tal läheb?“

„Ma ei tea, advokaadibüroos töötab. Aga sina ära küll pärandvara pärast muretse. Aega on ju.“

Aga aega polnud.

Mu emale meeldis hirmsasti poes käia. Oma elu kõige õnnelikumatel aastatel käis ta poes igal pärastlõunal. „Lähme linna peale!“ teatas ta.

Isaga koos ostsid nad igasugust täiesti tarbetut tráni kokku. Tee-kannuke. Sulenuge. Lampe. Mehaanilisi pliiatseid. Taskulampe. Täispuhutavaid patju, mahukaid kosmeetikakotte ja igasuguseid tarku

vidinaid, mis reisir marjaks ära kuluda võivad. Mis oli imelik, sest kuhugi sõita polnud neil plaaniski.

Nad võisid lemmikteesorti või Martin Amise uut romaani taga ajades pool linna läbi kammida.

Neil olid oma lemmikraamatupoed. Lemmikmänguasjapoed. Lemmikparandustöökojad. Nad sõbrunesid seal igasuguste – alati väga, väga kenade – inimestega. Antikvariaadi müüjaga. Sulenoamüüjaga. Tuurakalamüüjaga. Abielupaariga, kes *lapsang souchong*'i müüs.

Iga ostu juurde käis rituaal. Kasutatud lampide poes, kus oli ametis lambimüüja, väga meeldiv kodanik, kui minu isa lennukat väljendit kasutada, jäi neile silma mingi erakordne eksemplar.

Nad vaatasid. Pärtsid hinda. Jõudsid järeldusele, et ei saa seda asja endale lubada. Läksid koju tagasi. Kannatasid. Ohkasid. Vangutasid pead. Andsid endile lubaduse, et kui neil kunagi raha tekib, mis pidi juhtuma üsna varsti, siis nad peavad kindlasti...

Järgmistel päevadel rääkisid nad muudkui sellest kättesaamatust lambist. Pidasid aru, kuhu see lamp paigutada tuleks. Noomisid teineteist, et lamp on liiga kallis. Lamp elas nendega koos. Lamp sai osaks majapidamisest.

Isa jutustas lambi erakordsetest omadustest. Visandas salvrätikule, kuidas lamp välja näeb (isal oli ülihea nägemismälu), ja näitas visandil ära, kui originaalsed olid lambi konstruktsiooni teatavad lahendused. Ta rõhutas, et juhtme tekstiilkate näeb välja tuttuus. Ta kiitis bakeliidist lülitit (ma nägin juba vaimusilmas, kuidas ta selle ühega oma lugematutest kruvikeerajatest koost lahti võtab).

Aeg-ajalt käisid nad lampi vaatamas. Lambil külas. Ma julgen eeldada, et nad ei tulnud kunagi selle pealegi, et sel puhul ka hinda alla kaubelda. Lõpuks ostsid nad lambi ära.

Nad olid ideaalsed kliendid. Heasüdamlikud. Viisakusest tundsid nad alati huvi uue kauba vastu. Hiljem sai isa kaubanduskeskuses Frugo uut rohelist mahlajooki maitstes infarkti. Me jõudsime sel teemal veel nalja visata. Isegi kiirabiarsti ajas see naerma.

Nende kohalolust on järele jäänud üksnes riismed. Telekapult. Rohukarp. Oksekauss.

Asjad, mida keegi enam ei katsu, muutuvad matiks. Muutuvad kahvatuks. Jõekäärud, õõtskamarad, muda.